

BÀI 10

ÔN TẬP TRUYỆN KÍ VIỆT NAM

Bài tập

1. Hãy xác định thể loại của các văn bản sau : *Tôi đi học*, *Trong lòng mẹ*, *Tức nước vỡ bờ*, *Lão Hạc*. Thể loại ấy có liên quan đến sức hấp dẫn nghệ thuật của văn bản như thế nào ?

2. Các văn bản *Tôi đi học*, *Trong lòng mẹ* có khả năng tác động tới người đọc những gì ?

3. Các văn bản *Tức nước vỡ bờ*, *Lão Hạc* giúp em hiểu biết gì về hiện thực xã hội nông thôn Việt Nam trước Cách mạng ?

Gợi ý làm bài

1. – Xác định thể loại của các văn bản :

+ *Tôi đi học* : Truyện ngắn có dạng kí (hồi kí).

+ *Trong lòng mẹ* : Đoạn trích trong một tác phẩm hồi kí, tự truyện (xem lại khái niệm *tự truyện* đã được giải thích ở bài 2, trang 14 trong sách này).

+ *Tức nước vỡ bờ* : Đoạn trích trong cuốn tiểu thuyết *Tắt đèn*.

+ *Lão Hạc* : Truyện ngắn.

– Thể loại của mỗi văn bản đem đến cho văn bản những đặc sắc nghệ thuật, có sức hấp dẫn riêng :

+ *Tôi đi học* : Truyện ngắn kết hợp tự sự và trữ tình một cách nhuần nhuyễn, đã đưa người đọc sống lại với “những kỉ niệm đơn man của buổi tựu trường”. Truyện lôi cuốn người đọc một cách nhẹ nhàng bằng ngòi bút giàu chất thơ.

+ *Trong lòng mẹ* : Văn bản này đã lay động tâm hồn người đọc trước hết bằng việc kể lại một cách chân thực, cảm động tình cảnh đáng thương của nhân vật chú bé Hồng và bằng cảm xúc thiết tha của chính chú bé (người kể).

+ *Tức nước vỡ bờ*: Văn bản hấp dẫn chủ yếu bởi tình huống giàu tính kịch (thể hiện tập trung mối xung đột xã hội hết sức gay gắt), tình tiết diễn biến rất nhanh, bất ngờ mà tự nhiên, hợp lí, bằng việc khắc hoạ nổi bật tính cách các nhân vật, và bằng ngôn ngữ truyện đặc biệt giản dị, sinh động.

+ *Lão Hạc*: Truyện ngắn hấp dẫn do cách dẫn dắt chuyện tự nhiên, linh hoạt, do hình tượng nhân vật lão Hạc được khắc hoạ sắc sảo, nổi bật, vẻ đẹp tâm hồn của lão càng về sau càng toả sáng bất ngờ, và còn bằng những ý nghĩa sâu sắc mang tính triết lí trữ tình (của nhân vật “tôi”).

2. Khả năng tác động tới tâm hồn người đọc của *Tôi đi học* và *Trong lòng mẹ* rất đặc biệt: Đây là hai văn bản tự sự nhưng đều đậm chất trữ tình, giàu cảm xúc và đều tác động mạnh mẽ tới tâm hồn người đọc.

– *Tôi đi học* gợi lên những kỉ niệm trong trẻo, ngọt ngào của tuổi thơ. Người đọc như được sống lại ngày tựu trường đầu tiên với những cảm xúc mới mẻ, hết sức ngỡ ngàng mà nao nức, hồi hộp. Qua văn bản, người đọc như nhìn thiên nhiên và cuộc sống xung quanh bằng con mắt hồn nhiên hơn, mới mẻ hơn; tình cảm quê hương, tình cảm gia đình (nhất là tình mẫu tử) như được nâng lên hơn.

– Trong văn bản *Trong lòng mẹ*, tình mẫu tử được thể hiện đặc biệt chân thành, sâu sắc (nhất là khi chú bé Hồng diễn tả cảm giác hạnh phúc vô bờ của chú khi được nhào vào nằm “trong lòng mẹ”). Tình mẫu tử ấy đã làm lay động mạnh mẽ tâm hồn người đọc.

Trong lòng mẹ còn khiến người đọc căm ghét, ghê sợ loại người tàn nhẫn như nhân vật “bà cô”, sống lạnh lùng, cạn kiệt tình thương.

3. Trả lời câu hỏi này tức là nêu giá trị nhận thức, giá trị phản ánh hiện thực của *Tức nước vỡ bờ* và *Lão Hạc*. Các văn bản này đã giúp người đọc hiểu biết cụ thể mà sâu sắc về thực trạng xã hội thực dân nửa phong kiến đương thời. Đó là:

– Một xã hội vạn ác, hết sức bất công; bọn thống trị (ở đây là bọn tay sai, lúc này chúng là đại diện cho bộ máy thống trị) tha hồ tác oai tác quái, còn người nông dân lao động thì sống trong khốn cùng, bị dày dọạ đủ điều. Văn bản *Tức nước vỡ bờ* cho thấy rõ mối mâu thuẫn giai cấp gay gắt, quyết liệt, đồng thời làm toát lên cái xu thế tất yếu của hiện thực: “tức nước vỡ bờ”, con đường sống của người nông dân bị áp bức chỉ có thể là đứng lên đấu tranh, không có con đường nào khác. Văn bản *Lão Hạc* không trực tiếp phản ánh xung đột giai cấp nhưng đã

cho thấy rất cụ thể, đầy xúc động về tình cảnh bi đát, không còn đường sống của người nông dân dưới ách thực dân phong kiến trước đây.

– Trong *Tức nước vỡ bờ*, nếu nhân vật cai lệ được khắc hoạ nổi bật là một kẻ tàn ác, đố kỵ không chút tính người, thì nhân vật chị Dậu lại ngời sáng với những phẩm chất đẹp đẽ của người phụ nữ nông dân lao động : thương yêu chồng con vô bờ, đồng thời tiềm tàng một sức sống mãnh liệt.

Trong văn bản *Lão Hạc*, tính cách lão Hạc được khắc hoạ thật chân thực, đầy ấn tượng với những phẩm chất tiềm ẩn mà cao đẹp bất ngờ. Đó là lòng thương con tới mức hi sinh, là bản chất trung hậu hiếm có thể hiện trong tình cảm đặc biệt dành cho “cậu Vàng”, là thái độ tự trọng rất cao, thà chết không nhận của bố thí và không muốn phiền lụy người khác. Chị Dậu và lão Hạc, mỗi người có số phận và cá tính riêng, nhưng đều tiêu biểu cho số phận khốn khổ và phẩm chất cao đẹp của người nông dân Việt Nam trước Cách mạng.